

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาการแก้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐบาลไทยได้ใช้แนวทางการแก้ปัญหาโดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหามาในแต่ละด้าน โดยแยกจากกันเป็นส่วน ๆ ขาดการประสานเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ยังผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงอย่างมากและรวดเร็ว จนขาดความสมดุลเกิดปัญหาทางด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมา และมีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับซึ่งมีผลกระทบทั้งโดยตรงและทางอ้อมต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในเขตเมืองและประชาชนที่อยู่บริเวณแห่งกำเนิดมลพิษ ต่อมารัฐบาลได้เริ่มตระหนักว่าแนวทางการปัญหาล้างแควล้อมที่ผ่านมาก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง หากยังคงปล่อยทิ้งไว้อาจจะทำให้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ทวีความรุนแรงจนอยู่ในขั้นวิกฤติได้ ดังนั้นรัฐจึงได้ปรับแนวทางการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการความรู้ด้านต่างๆเข้าด้วยกันและส่งเสริมให้มีการแก้ปัญหาโดยการส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่นและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

แต่ทุกคนคงยอมรับว่าปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมยังคงมีอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่ตลอดเวลาและมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นได้จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและสนับสนุนหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตลอดจนกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม กำลังประสบปัญหาอย่างหนักจากการร้องเรียนของประชาชน ชุมชน หรือแม้แต่องค์กรปกครองท้องถิ่นในแทบทุกพื้นที่ของประเทศ ให้เข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาที่เกิดจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาการหาพื้นที่เพื่อใช้สำหรับกำจัดของเสียเป็นต้น (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 3, 2543)

ตำบลคอนแก้ว เป็นตำบลที่อยู่ในอำเภอแม่อรม มีพื้นที่ด้านหนึ่งที่ติดต่อกับอำเภอเมืองเชียงใหม่และด้านหนึ่งติดกับแม่น้ำปิง ในปี พ.ศ. 2543 องค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้วได้เกิดปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชนระหว่างชาวบ้านและผู้ประกอบการฟาร์มสุกร อันเนื่องมาจากมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 9 บ้านสบสาบ้านหนองฟานแต่ในปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบล

คอนแคว้ได้ดำเนินการแก้ปัญหาหมลพิษที่เกิดขึ้นโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจนประสบความสำเร็จ และทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นหมดไปพร้อมทั้งทำให้ประชาชนในหมู่ 9 บ้านสบสาหนองพาน จำนวน 102 ครอบครัว ได้รับประโยชน์จากการใช้ก๊าซชีวภาพ ที่เกิดจากการแก้ปัญหาจากฟาร์มสุกรจึงส่งผลให้ชุมชนมีการอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทรต่อกันภายในชุมชน

จากการจัดการมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกรจนประสบความสำเร็จดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงความสำเร็จของการแก้ปัญหาประกอบด้วย รูปแบบการจัดการมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกรในพื้นที่ตำบลคอนแคว้ และปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการจัดการมลพิษที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ และสามารถนำกระบวนการคิดไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

วัตถุประสงค์ของศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกรในระดับตำบล โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สามารถตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผลของประชาชนในพื้นที่
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกรในพื้นที่

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการจัดการมลพิษ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมและ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร

การดำเนินกิจกรรมในการจัดการมลพิษ หมายถึง การเริ่มต้นกิจกรรม การระดมความสนับสนุน และการบริหารกิจกรรมการแก้ปัญหาหมลพิษจากฟาร์มสุกร

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่ส่งผลให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามี ส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ปัญหาหมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกร

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้รับรู้สภาพปัญหามลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกรในชุมชน จึงตัดสินใจจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกรร่วมกัน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม การรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล

ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม หมายถึง ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ปัจจัยทางด้านผลประโยชน์ตอบแทน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม และปัจจัยทางด้านผู้นำชุมชน
มลพิษ หมายถึง มลพิษทางด้านน้ำเสีย อากาศ และปฏิจุลที่เกิดจากฟาร์มสุกรในพื้นที่ หมู่ 9 บ้านสบสาหนองฟาน ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตในการศึกษา

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้ศึกษาได้เลือกพื้นที่วิจัยเป็นหมู่ 9 บ้านสบสาหนองฟาน ต.คอนแก้ว อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ซึ่งพบว่าเป็นหมู่บ้านที่มีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการพัฒนาทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการจัดการมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกร ดังนั้นผู้ศึกษาจึงทำการเลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ศึกษา เพราะสามารถเห็นปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมของการจัดการมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกร โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน

ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นที่ศึกษาได้แก่

1. บริบทของชุมชน ประวัติของชุมชนและองค์การบริหารส่วนตำบลคอนแก้ว สภาพความเป็นอยู่ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และกิจกรรมในชุมชน
2. รูปแบบการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย
 - 2.1 ดำเนินกิจกรรมในการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกรพิจารณาตั้งแต่ปี พ.ศ.2543-2545
 - 2.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร
 - 3.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร
 - 3.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร
 - 3.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร
 - 3.4 การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลการจัดการมลพิษจากฟาร์มสุกร

4. ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมลพิษที่เกิดจากฟาร์มสุกร ได้แก่ ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี ปัจจัยทางด้านผลประโยชน์ตอบแทน ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยทางด้านผู้นำชุมชน

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา และให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้นำภายในชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ผู้ประกอบการฟาร์มสุกร และประชาชนในหมู่ 9 บ้านสบสาหนองฟาน ตำบลคอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 108 ครัวเรือน ผู้วิจัยได้ใช้ครัวเรือนเป็นหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเลือกจากหัวหน้าครัวเรือน หรือคู่สมรส หรือสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นตัวแทน ครัวเรือนละ 1 คน

ขอบเขตของเวลา

การศึกษานี้จะทำการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ปัญหามลพิษจากฟาร์มสุกร ตั้งแต่การเกิดปัญหาเมื่อ พ.ศ. 2543 จนกระทั่งการแก้ปัญหาสำเร็จในปี พ.ศ. 2545

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved